

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLÜSTRERAD TIDNING

HÖRAN

GRUNDLAGD AF

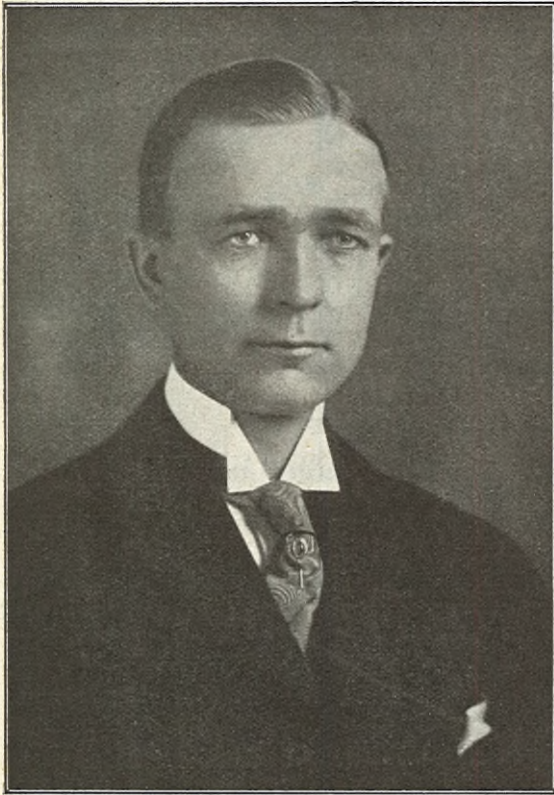
FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

KONUNGEN MED JAKTSÄLLSKAP har i denna månad företagit en tio dagars jaktfärd, som varit i allo lyckad och under hvilken sammanlagt 39 älgar fått bita i gräset. Ett par af dagarne gästades kab.-kammarherre Herlenius på Storfors, hvarvid ofvanstående vackra bild af jaktsällskapet togs af fotografen John Svenson i Kristinehamn. Personerna — utom konungen — äro från vänster till höger: Kabinettskammarh. greve Claës Lewenhaupt, Ingenjör Herlenius, 1:e Hofjägmästaren Eckermann, Grosshandl. Löwenadler, Major Anckarcrona, Frih. Henrik Falkenberg, Kab.-kammarh. Kapten Aug. Herlenius.

ADOLF O. EBERHART, GUVERNÖR I MINNESOTA U. S. A.

En framstående svensk i Amerika.

SVENSKA EMIGRANTER äro ansedda som ett af de bättre elementen uti det kosmopolitiska Amerika, och säkert är att få invandrare af andra nationer lyckats svinga sig upp till en så förtroendefull post som den af guvernör öfver en af Amerikas Förenta Stater. Denna ära har emellertid vederfarits två svenskar uti staten Minnesota: först blef guvernör Johnson vald som statens högste styresman, och när han i september förra året afled, trädde vice guvernören, Adolf O. Eberhart, i hans ställe, och inga tvifvel råda om att han i höst, när nya val af guvernör hållas, blir återvald.

Minnesota är den mest betydande af Amerikas s. k. nordvästra stater; storartad är den rörelse som koncentreras i dess båda stora städer — tvillingstäderna som de kallas — Minneapolis och S:t Paul, hvardera med cirka 300 tusen inneånare. S:t Paul är huvudstaden och dess State Capital en utmärkt vacker byggnad af hvit marmor. Här residerar statschefen, mr Adolf O. Eberhart; men ej blott inom Minnesota, utan äfven inom andra stater ända ned till Washington, är han en man, som har uppmärksamheten riktad på sig.

Det bör glädja oss alla, när Sveriges söner röna framgång och vinna ära, och dubbelt gläder det, när detta vunnits genom egen kraft, ej genom gynnsamma förhållanden allena. Guvernör Eberhart är ett exempel på, hvad målmedvetenhet kan uträtta.

Guvernör Eberhart är född i Kils socken i Värmland den 23 juni 1870. När han var tio år reste hans föräldrar och syskon till Amerika, men de hade ej nog respengar för alla barnen, och så blef sonen Adolf, den äldste, lämnad kvar. Efter ett års förlopp kunde dock äfven han afresa, och blott elfva år gammal företog han den långa resan alldeles ensam. Hans föräldrar hade slagit sig ned i Nebraska, och där hjälpte han dem med jordbruket, att vakta boskap m. m. Han tog emellertid snart nog plats i en familj, som bestod af enkla

“farmers“, men bildade människor, och bland annat hade ett godt bibliotek. De behandlade honom mycket vänligt, och seende hans håg för studier läto de honom ha fri tillgång till bokskåpen, och all tid han kunde spara gafs åt böckerna. Ej förr än Eberhart var 21 år lyckades han börja med verkliga studier, då han vann inträde vid Gustaf Adolfs College i S:t Peter, Minnesota. Han hade då 37 dollars i sin ficka och ett litet knyte af kläder; det var alla hans tillgångar. Få kunna uppvisa ett motstycke till hvad han där genomförde: på fyra år och tre månader genomgick han de kurser, som vanligen kräfvades sju à åtta år, och afgick med högsta betyg. Ferierna tillbringades under hårdt arbete för att skrapa samman till utgifterna under terminerna.

Efter slutade studier blef han antagen som biträde hos en advokat, men ej långt efter öppnade han en egen byrå i Mankato, Minnesota, och blef snart erkänd som en af de bästa jurister i staten. År 1902 blef Eberhart vald till stats-senator och detta utan opposition, något enastående här i Amerika. Han återvaldes 1905 och har genomdrifvit många goda lagförslag inom Minnesota. Han blef härigenom så väl känd, att han blef vald till “Lieutenant-Gouverneur“ af Republikanska partiet med 32 tusen rösters majoritet; detta så mycket märkligare som guvernör Johnson var demokrat. Vid dennes oförutsedda död kommo regerings-tömmarna i Eberharts händer, och under det år som förflutit sen dess har hans popularitet stadigt ökat. Eberhart är en utmärkt impromptutalare, och detta har ej litet understödt hans popularitet, som är lika stor bland skandinaver och icke-skandinaver. Han är, som ofvan sagts, en skicklig lagkarl; bland annat en stark motståndare till dödsstraffet, som han på allt vis arbetar på att afskaffa såsom föråldrad och ej i samklang med nyare tiders idéer. Förutom sitt yrke har Eberhart dessutom funnit tid att leda flera affärsföretag. Ett stenbrytningsaktiebolag är hans idé, och flera hundra män ha där sysselsättning.

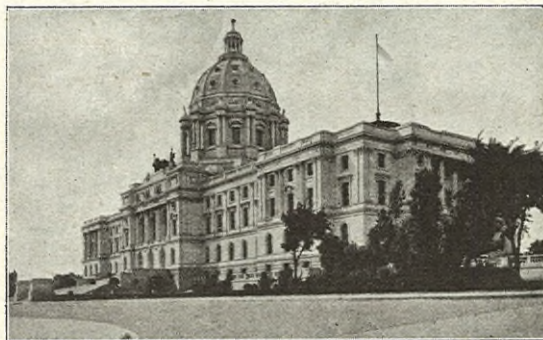
Ännu ung har han flera möjligheter framför sig; men naturligt är att äfven han har sina afundsmän, som hvarje man på en så framskjuten plats. Dit har han dock kommit, liksom sin företrädare Johnson, enbart genom egenskaper som gjort honom allmänt värderad och uppskattad.

På samma gång det ju är tillfredsställande, att Sveriges namn blir känt och äradt i den nya världen, är det dock sorgligt att så mycket af vårt bästa material ej kan komma fosterlandet själf till godo. En man som guvernör Eberhart är en *vinst* för det folk han tillhör.

År 1898 gifte Eberhart sig med miss Adele M. Koke och har med henne två söner och tre döttrar.

Minneapolis i augusti 1910.

GERDA H.

MINNESOTAS REGERINGSBYGGNAD I S:T PAUL.

Moderskapsförsäkring.

DEN NYA KVINNAN, hon, som från vetandets kullar blickar ned i dalen, där många hennes systrar ännu figurligt sagdt mala på handkvarn, för fram många nya fordringar och idéer. Bland dessa, som hon skaffar plats och uttryck för, är det *en*, som isynnerhet griper in i det centrala af den egendomslösa kvinnans lif och hvars verkningar skola ha en utomordentlig betydelse för framtiden. Det är moderskapsförsäkringens idé. Ty den proklamerar moderskap som *social funktion* och att sådan berättigar till gengäld från det allmännas sida.

Kulturstaterna acceptera redan uppfattningen och erkänna sålunda statens skyldighet att taga sig af modern, som skall skänka samhället medborgare.

Den uppgift kvinnan som moder fyllt i samhället har ju förut teoretiskt och officiellt med nödvändighet måst skattas. I praktiken, i lifvande lifvet har uppskattningen renderat kvinnan nätt och jämnt ingenting. Hustru har rätt till försörjning af sin man och detta oberoende af moderskap. Fallor mannen ifrån, eller om han undandrar sig försörjningsplikten eller är oförmögen att fullgöra den, har hustru trots ett moderskap ingen rätt till omvårdnad från det allmännas sida. Eller manne moderskap i och för sig berättigar ens till tak öfver hufvudet annat än för 8 dagar på barnbördshuset i städerna? Därefter — bunden af barnet, som hon skall nära, och med ringa krafter — måste modern ut till hvilket svältlif som helst.

Med en så ideell valuta som t. ex. eventuell moderskärlek har kvinnan hittills fått nöja sig som ersättning för *sina* mödor och lidanden i det beständes intresse.

En statistik för Sverige, som skulle visa i hvilken utsträckning moderskap för närvarande endast är ett lidande utan gengäld i något slag af förhoppningar, har jag f. n. icke tillgång till. Men jag vet att i Tyskland årligen 65,000 barn komma döda till världen. Läkare förklara att detta mestadels beror på att modern icke blifvit skonad, att ingenting blifvit gjordt för att underlätta de svårigheter, som medföljt hennes ställning. Ensamt i Preussen dö ännu årligen 4,000 kvinnor i barnsäng. Äfven häri se läkarna till stor del verkningarna af otillräcklig hygien. Antalet af mödrar, som till följd af öfveranstängning, vanvård och umbäranden under tiden före och efter ett barns födelse, drabbas af liftidslång sjuklighet, undandrar sig all beräkning, men torde vara förfärande stort att döma af det fullt utblommade, förstörda utseende, som så många ännu helt unga hustrur och mödrar förete.

I Sverige äro årligen, enligt gjorda öfverslag, 20,000 mödrar i *behof* af understöd för att kunna gå lyckligt igenom moderskapet och få ägna sig åt barnet under större delen af dess första lefnadsår.

Detta nya samhällsproblem, sträfvandet att åt mödrar bereda ekonomisk möjlighet till den hvila och ledighet, som moderskapet kräver, har kommit under debatt delvis af den anledning, att fabriksarbeterskans svåra läge trädt i dagen påfallande skarpt.

Den kapitalistiskt industriella utvecklingen har ju träffat kvinnan äfven i hennes egenskap af moder. Industrialismen har dragit in henne i sitt nät och ställt henne i ledet med mannen bredvid maskinen äfven under förhållanden, då hon borde tillförsäkras en tillvaro, afpassad för hennes och släktets bästa. Men icke blott fabriksarbeterskan utan lika mycket landt- och hemarbeterskan och därjämte *hvarje annan kvinna i ekonomiskt tryckta omständigheter* behöfde under moderskapets mest kräfvande period understöd-

Ärade husmödrar!

De som köpa utaf

Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl

få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade speceriaffärer.

Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.

Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.

Inreg. Varumärke.

jas, för så vidt hon skall kunna utföra den för samhället betydelsefulla uppgiften att fostra kommande generationer.

Den aftagande nativiteten i kulturländerna är emellertid den hårdhändta mentor, som med omedgörliga fingrar öppnat samhällets ögon för dess bittraste orättvisa och nu tvingar det till förmänskligande af mödrars lott.

Att ett folks numeriska öfverlägsenhet garanteras just genom de lager af befolkningen, som icke äro bärare af den andliga kulturen eller i allmänhet ekonomiskt bäst ställda, är ju påtagligt. Och kan en orättvisa tänkas djupare än den, att en fattig mor, som just genom sitt moderskap lider afbräck i sin arbetsförmåga, skall prisgifvas åt öfveransträngning och umbäranden. Uppfyllandet af medborgarplikten bringar vanligen mannen i ett bättre läge. För kvinnan medför uppfyllandet af moderskapets speciella medborgarplikt både en fysisk och ekonomisk nedsättning. Nationen vill lefva, men nationen har aldrig förr än nu velat tillerkänna den för dess lif lidande modern rätt till erkänsla i den form, som var nödvändig för henne.

Ingen sträfvan kan vara mera sant mänsklig än den att söka helga moderskap till en källa för förhoppningar och mänsklig fröjd åtminstone för mängden af mödrar. I stället har det alltför ofta för den fattiga gifta kvinnan varit ett ångestens moln, som hotande hängt öfver henne. Hvad ogifta mödrar fått uthärda vittnar i otaliga fall högre om barbariet än om kulturen i kristna länder.

Det ser ut, har en af våra tänkare nyss förklarar, som om faran för det sunda familjelivets undergång mest hotade från tred och öfverkultur. Och en af våra teologer ser familj-idealet i fromma hem, där makan står som det fruktsamma vinträdet med barnen som olivtellingar rundt bordet.

Beteckningen "öfverkultur" må täcka en sanning för den, som rör sig på livets solside i de stora centra, där bildningens och rikedomens alla möjligheter till godt och ondt mötas. Men främmande skorrar ordet för den, som gör sig förtrogen med en motsatt miljö. Utan att förtala våra djupa landsbygder och våra städers bakgator och utan att gå in i detaljer vågar jag säga, att deras öfverkultur är det svårt att få korn på. Framför allt på de områden, där kvinnans utnyttjande som könsvalrelse spelar in. Det fruktsamma vinträdet är kanske en ljufilig syn inom det mycket välbärgade hemmets hägn. Samma syn inom den hyrda bostad, där folk utan fasta tillgångar strider igenom sin dagskamp, är nättopp den vemodigaste man kan få för sina ögon. Den fattiga modern med de många barnen känner alltid att hon är särskildt ömkansvärd, äfven om hon icke, som ofta är fallet, från en brutal mans sida är föremål för ovilja, då han motser ett ökande af försörjningsbördan. Hon ser med tusen törnen i sin själ emot den dag, som förestår henne och ser "inte något slut på eländet". Ty med en precision, som gör ingen glad, skall det ena årets nedbrytande omstörtning förnyas och försvara det nästkommande tills hennes martyrium är besegladt.

Men ändtligen lyfter nu modern, den ekonomiskt tryckta och obeskyddade, upp sitt huvud en smula. Hon hör, att samhället skall taga sig af henne utan att hon får fattighjonets ställning. Hon förstår, att det är *modern*, som slutligen är föremål för en rättvis omsorg från det allmännas sida. Och med denna reala, påtagliga värdesättning af hennes lidande, arbete och insats i mänskighetens fortbestånd och framgång på jorden, skall ändtligen den tryckande förnedring, som moderskapet medfört och som

sårat det ömtåligaste i hennes väsen, blifva mildrad. Och för sina barn hoppas hon på en tid med mera ljus än hvad som kom på hennes del.

Stridsbullrets dammoln skymma, men vi gå i alla fall emot den mänskliga rättvisans strålande soluppgång.

METTA GREGER.

Ur häfdernas skattkam- mare.

Spridda drag ur nordiskt kvinnolif
under forn- och medeltiden
af HANS HILDEBRAND.

IV. Ur fru Mätta Ivarsdotters bref- växling.

(Forts. och slut.)

DE N ÄLDRE HR STEN STURE skref år 1498 till fru Birgitta, änka efter Södermanlands lagman hr Åke Jonsson, hvilken bodde antingen på Åkerö eller Ludgonäs, det nuvarande Trollenäs, följande bref:

Vänlig, kärlig helsa till förene sänd med Gud. Kära fru Birgitta, syster och besynnerligen goda vän. Som jag skref till Eder till sistens om sängkläder att låna mig till Nyköping [till dervarande slott], så mån I veta, att min herres nåd [k. Hans] drager här från Stockholm i morgon och kommer hans nåd till Nyköping på helge tre konungars afton [den 5 januari] och för denna svåra skjutsfärden, som nu tilstundar, kan jag icke få skjuthästar till det som mig der behof göres. Ty beder jag Eder, att I viljen låna mig en läst öl till min herres behof, det som godt är. Jag vill gerna gifva Eder igen malt och humle, att I skolen hafva fyllest för Edert. Desslikes beder jag Eder, att I viljen lämna mig två sängar, en till min herres nåd och den andre till biskopen, och att I viljen fara in till Nyköping att pynta och öfverdraga den säng min herre skall ligga i, desslikes att I hafven med Eder sex borddukar. Gören häri som min tro är till Eder. Härmed Gud befallandes snarligen ur Stockholm o. s. v.

Fru Mättas och hr Svantes bröllop stod emellertid innan 1504 års sommar var lyktad. År 1506 skref hon följande bref:

Min hjärtans kärliga helsning nu och alltid till förene sänd kärligen med vår Herre. För- unnen mig, allra käraste herre, hvad tidende I hafven fått eller hvad I, allra käraste hjärta, hafven för händer, medan Eder skrifvelse mig så länge fördröjes, att I mig inga tidender tillbjuden om hr Erik Turesson eller om annan beläning å färde. Ty veten, allra käraste hjärta, att i dag reste jag till Uppsala, förty jag kunde ingalunda slippa fru Anna i måndags. Käre herre, bjuden mig snarligen till igen om alla de ärenden, som nu på färde äro. Härmed Eder befallande åt den allsmäktige Gud, som skapat himmel och jord, i lyckosamt regemente till evig tid. Snarligen af Steninge die nativitatis Marie [8 sept.] under mitt eget signet anno domini 1506.

I september detta eller följande år skref fru Mätta till sin make:

Husfrulig kärlig hälsa nu och alltid till förene sänd kärligen med vår Herre. Allra käraste herre, värdens vilja veta, att för några dagar sedan fick jag Eder adelhets skrifvelse med min dräng Olof Persson, att jag skulle sända Eder de penningar, som komma från Finland, på 800 mark när som slottsliigarne [besättnin-

gen] skola hafva, hvilka penningar jag ännu icke fått och icke framkomna äro. När Gud vill att de komma, vill jag oförtöfvadt sända Eder dem med säkert bud. De penningar, som kommo från Korsholms län, lämnade Anders Bengtsson mig och jag tog af dem och lönade slottsliigarne, eljest hade de förlupit slottet. — Käraste herre, är det råd, att I ären allvarligen förtänkte på att slottet kan blifva bespisadt. Jag lägger mig allra största vinn jag kan om salt, humle, fisk och annat som behöfves, så att, med Guds hjälp, ingen brist skall finnas hos mig. Hvert jag går på slottet saknar jag Jon Jönsson i hvar vrå; det är allt tomt. Så är här ett skepp inkommet från Danzig, lästen salt hålla de i 30 mark. — Käraste herre, det är icke rådligt att I dröjen för länge därefter — Käraste herre, här finnas alls intet penningar i skrifvarestugan. Herr Jakob underviste mig, att erkebiskopen har fått bort 700 mark ränta, dermed kan icke slottet hållas. I hafven murten och en annan har räntan. Inga synnerliga tidender äro nu här att bjuda Eder adelhet på, utan att befalla Eder adelhet åt Gud allsmäktig till evig tid. Helsningar från Stockholm — — under mitt signet.

Herr Jakob var helt visst en andlig man, antagligen kapellanen på slottet. Denne var för fru Mätta som brefskrifvarinna af synnerlig vikt, ty hon kunde icke sjelf skriva. Hon dikterade och kapellanen skref. Det är därför vi i de bref, som hon, född i Danmark och länge bosatt i Norge, utsände, finna en fullgod svenska. Om dikteringen lemnas intyg i nedan anförda fragment af ett bref.

Husfrulig kärlig helsning alltid till förene sänd ödmjukligen med vår Herre. Allrakäraste hjärta, värdens veta, att jag blef sjuk i lördags af den farska strömning vi åto och det sig icke veder-gick förr än jag hit kom, dock hoppas jag att mig intet blifver till skada, och har jag doktorn här hos mig så länge Gud fogar, att jag bättre får. Käre herre, jag ville hafva farit hädan i går, hade det icke varit att jag väntade efter Axel och Kristina, de akta sig hit fram i dag, när de draga till sin gård Edeby. Käraste hjärta, jag hade gerna skrivit Er adelhet till i går med hr Arvid, men då hade jag ingen, som skriva kunde, kapellanen var i byn...

Följande bref, antagligen från år 1507, gifver ett kraftigt intyg om den hjälp fru Mätta gaf sin make i riksvärdande ärenden. Brefskrifvaren är fogden på Åbo slott Didrik Hansson. Fru Mätta hade tydligen förebrätt honom någon försummelse i tjensten.

Min ödmjuka trogna tjenst nu och alltid försänd med Gud. Kära värdiga fru som Eder värdighet skrifer mig till om allmogen här på Åland, Gud känner väl, att jag farit med dem det bästa jag kunnat, och, kära värdiga fru, jag hoppas till Gud, att inga dandemän skola mig straffa [beskylla] utom två socknar, hvilka jag hade bud till, att de skulle föra in deras skatt medan herr Erik Turessons svenner voro här. Då svarade de: "vi hafva gjort vår skatt tillhoppa, hvilken vi icke vilja föra någonstädes utan hr Svante kommer med stor makt; kommer konung Hans eller hans folk, då vilja vi antvarda honom skatten." Och svarade de mig: "hvar var hr Svante i somras, då vi blefvo eröfrade och skinnade, och ingen fanns af de svenske herrar, som oss ville försvara?" Då sände jag hr Erik Turessons sven Hans Jute dit, sjelf tionde, vid sankta Birgittas dag [7 oktober] och till den kyrkomässa, som då hölls, att han skulle säga dem, att de skulle föra in sin skatt. [Detta skedde ute på kyrkogården, hvarest världsliga angelägenheter plögade förekomma] Då sprungo de alla in i kyrkan

**KÖP KOCKUMS
HYGIENISKA**
Utvändigt blå, invändigt hvita
PANSAR-Emaljerade GRYTOR.
Starka. Prisbilliga.

Cerebos Salt

är just hvad som behöfves på ett väldukadt bord.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

och slogo honom och röfvade från honom hans vapen — — och sade: "du hör icke vår nådelige herre konung Hans till." Och, kära värdiga fru, som de klagade om att jag lade [krigs] folk hos dem, två karlar hos hvar bonde och desslikes till hvar knape — — Jag sporde allt landet till, hvarför de [i de två socknarna] icke ville föra skatten fram, då bådo de alla med en mun att låta två karlar till hvar bonde. Detta är all den skuld jag gjort, kära värdiga fru. Och all allmogen är mig väl till viljes utom de två socknarna. — — Så beder jag mig Gud och jungfru Maria till hjälp både med lif och själ, att jag vill vara min käre herre huld och trogen och desslikes Eder värdighet, kära fru — — Om smör och fisk, hvarom Eder värdighet skref om, så sänder jag till Eder värdighet det mesta af smör, men fisk [torkad] har jag ingalunda på denna tid. Tackar jag Eder värdighet för den spisning Eder värdighet sände hit, hvilken kom ganska väl till tarf. Kära värdiga fru, beder jag Eder värdighet om en bryggkittel på två tunnor, för den skull att jag icke kan finna en sådan i Finland, och desslikes andra eldkärl. Icke heller finns här bössor och pulfver [krut]. Ej mera denna gång Eder värdighet härmed åt allsmäktig Gud befallande och allt det, som väl vill Eder värdighet.

Brevet är undertecknad: Didrik Hansson Eder värdighets fattige underdåne. Utanskriften lyder: Högborne furstinna, fru Mätta, min kära fru, käriligen tillkommande detta bref.

Den 5 december 1507 skref fru Mätta till sin make följande bref.

Husfrulig kärlig helsa nu och alltid tillföre sända med Vår Herre. Allrakäraste herre, värdens vilja veta, att som I skrifven till mig begärande mina goda råd om hur Eder jul skulle hållas och om det som därtill hör, så har jag med Jon Jönssons råd så öfverlagt det, att I gifver Eder till Vesterås att der hålla Eder jul, ty, som jag förnummit hafver, vill den värdigaste herr erkebiskopen och flere af desse uppländske herrar der vara Eder till ord [samtal]. Ock tyckes mig råd vara, att I skrifven erkebiskopen till, att hans nåd ville hafva de goda herrar från Finland med sig Eder till ord och tal, derpå kan mycket godt följa. Jag vill beställa om drycker, kryddor och annat strax i vägen före mig, så att med Guds hjälp skall det gå lika till, och vill jag

TVÅ HÖSTBILDER.

I.

DÅR RIDER på en svettig häst i höstlig skog och hage en krigare förklädd till präst med kapp och med krage.

Han rider långsamt, utan mål, och ser mot trädens toppar — Men bistert blixtrar sporrrens stål och blod från värjan droppar.

I skogens djup, där ufven har sin kärleksstrid om natten, ett mossbevuxet marmorkar står spräckt och fullt af vatten.

Där stannar ryttaren och ser med långa, tunga blickar sin egen spegelbild — och ler, och ler igen och nickar.

Men hästen sänker het sin nos i karet ned och dricker — och spegelbilden går sin kos och hela taflan spricker.

Då glömmar ryttarn tank-spridd allt och sjunker tyst i drömmar — Blott vattnet silfverklart och kallt kring hof och mule strömmar.

CHRISTIAN GÜNTHER.

sjelf det snaraste jag kan gifva mig hädan i väg till Vesterås. Hafven I mycket folk med Eder, tyckes mig bäst vara, att I låten mesta hopen gifva sig till Örebro, ty som hr Åke skref mig till att Örebro är honom tillsagdt, så göres ej behof att antvarda honom der mera än det rätta inventarium. Hvad öfver är, det göres här väl behof i Stockholm. Jag har ock nu beställt mina bud till Åbo, Kastelholm, Helsingland och annorstädes efter de mesta penningar de kunna komma åstad Eder till undsättning nu till denna jul. Gud låte mig icke lefva den dag, att jag skall någonsin åtaga mig sådan åhåge och beställning mera, som jag nu haft i Eder frånvaro. Allsmäktig Gud unne mig finna Eder helbregda, karsk ock sund, så blifver all min sorg förglömd. Inga tidender äro här att bjuda Eder, som icke äro goda, allsmäktig Gud och alla Sveriges skyddshelgon vare lof, åt hvilka jag befaller Eder sund och salig med lif och själ till evig tid. Och låter Eder käre son, Kristina och alla dessa goda jungfrur helsa Eder med många goda nätter. Skrifvet på Stockholm o. s. v.

I utanskriften kallas hr Svante icke Sveriges

II.

September går med tunga steg längs vägen öfver slätten. Hallå, hvarthän? — Han ger ej svar. Till marken faller tung och klar en droppe regn, som hängt sig kvar vid hattens breda brätten.

Han går och går. Hans sko är tung af gårdeis våta lera.

Hans dräkt är grå — och urblekt matt den våta fjäder, som han satt för längesedan i sin hatt — Han minns den icke mera.

Vid gården stannar han en stund med armen stödd mot grinden. Han ser förströdd: en stapel ved, en stege mot ett äppelträd, en flöjel, som har gått ur led och glömmar visa vinden.

Men när kastanjen ett för ett de sista bladen faller, då nickar han ett stumt: förstår! — och reser sig igen och går. Regnet jämnar ut hans spår, blåsten gnisslar och gnäller.

rikes föreståndare, utan "Sveriges rikets herre och höfvitsman".

Den hr Svantes son, som fru Mätta nämner, var den blifvande Sten Sture d. y. Kristina var tvifvelsutan hennes dotter i första giftet med norska riksrådet Anders von Bergen. År 1510 vistades fru Mätta i Finland. I hennes följe voro då denna Kristina och hennes make Axel Lauritsson, hvilka båda skrefvo till hr Svante, att deras "kära moder" befann sig väl och skulle snart återvända. Kristina kallar hr Svante "käraste fader", mannen kallar honom "käre herre och fader".

Fru Mätta skrifver vidare:

Husfrulig kärlig helsa tillföre ideligen sänd kärligen med vår Herre. Vetten, allra käraste hjärtans gode vän, att Alexander Arendsson sände hit till mig det lybska sändebudet och Keel skrifvare med honom, att han skulle framdeles följa honom dit ned till Eder adelhet, hvilket jag icke ville, att Keel skulle dit ned fara, det hade icke gagnat Eder eller mig, att han skulle varit så länge från skrifvarestugan. Då skickade jag en annan till att följa honom. Der stå många åter-

stoder, som icke äro utkomna både af jern och annat. Käraste herre, har jag Eder adelhet inga synnerliga tidender att bjuda, utom här går ett rykte, att hr Åke har aktat sig till Uppsala, för att göra sin pilgrimsresa till helge doktor Erik. Hörde jag ock inga tidender om erkebiskopen, om skulle vara hemkommen eller ej. Allra käraste han hjärtans vän, skynda Eder hit upp igen det snaraste I kunnen. Jag vet icke hvad de stämpla häruppe, medan Edert herradöme är der nere. Men visste jag den stund och tid, att Eder adelhet hade icke varit så länge från mig som I nu varit hafver — — Snarligen af Ulfåsa — — under mitt signet.

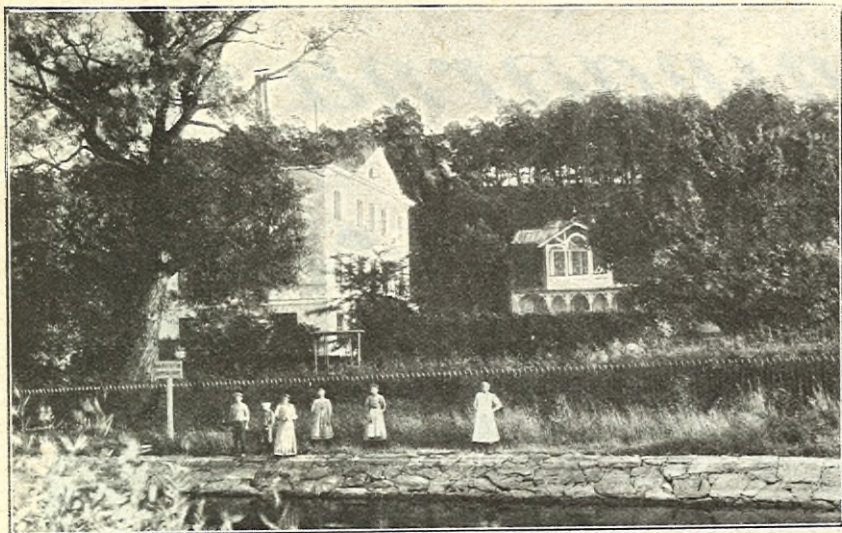
P. S. Allra käraste hjärta, hade jag haft så stor längtan efter vår Herre, som jag haft efter Eder i denna fasta, då hade jag antingen varit hos Honom eller Han hos mig. Men Gud förbjude, att I skolen dväljas längre nere efter påsken. Käre herre, varen förtänkte hvad väg svennerna skola draga här upp igen. I Närrike är ingen gästning, utan kungsgästningen i Kumla härad och Viby socken.

Utanskriften lyder: Ärlig och välbördig man, stränge riddare hr Svante Nilsson rikets föreståndare och min allra käraste gode vän.

Uttrycket "helge doktor Erik" låter nästan

Hvarje husmoder **Barngarderoben** Hvarje sömmerska
bör **likaså.**
prenumerera på **12 häften årligen.**
Pris för helt år 3 kr.: haft år
kr. 1: 60. Lösnummer 30 öre.

PÄRMAR
till IDUN 1909 och föregående år
tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1: 50 Iduns
romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre.
Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvi-
sition och likvid i postanvisning insändes.

LUPUSHEMMET PÅ MARIEDAL.

FÖRESTÄNDARINNAN MED SINA SKYDDSLINGAR.

vanvördigt. Man beskyller, som bekant, damerna för att hysa stor förkärlek för att skriva postscriptum. Under medeltiden fanns denna benägenhet i lika hög grad hos männen. Ett postscriptum kallades den tiden en "kalf" eller en "zedel".

Min hjärtans kärliga helsa sänd tillföre käriligen med vår Herre. Veten, allra käraste hjärta, att när I varen affarne i går, då kom den svett på mig att Gud måtte sig förbarma, så att lakanen voro som de voro dragra ur en sjö. Dock hoppas jag till Gud, att den sot fick en omvändelse, att hon skulle ej ha så mycken makt som förr, och beder jag Eder, allra käraste hjärta, att I hafven ingen sorg för mig, det blifver alltsammans godt näst Guds hjälp. Käre herre och hjärtans vän, tyckes nu vara råd, att I sänden en förnumstig sven till Tierp igen och helst den som infödd är, förty de lida der ingen utländsk fogde efter denna dag. Kära hjärta, vill jag yttermera bjuda Eder till med Severin hvad jag nu ej kan komma ihåg. Jag vore så gärna hos Eder, allra käraste vän, om jag kunde, det Gud känner, hvilken jag Eder ädelhet befaller i lyckosamt regemente till evig tid. Hasteligen af Vesterås — under mitt eget signet.

Till sist ett bref från år 1510.

Husfrulig kärlig helsa nu och alltid sänd med vår Herre. Allrakäraste herre, värdes veta, som I mig tillskrifven med Eder dräng, att I inga örter fingen ut med Eder, känner Gud, att det icke var min skuld, förthy jag litade på apotekaren att han skulle hafva uttagit hvad han visste, att Eder ädelhet behof gjordes. Käraste hjärta, sänder jag Eder nu med apotekaren så många örter som han begärt och därtill 200 mark gamla örtuger, mina egna penningar. Gud känner, hade jag haft ämne till flera, att gerna jag Eder infödda godhet dem sända ville. Jon Jensson har varit kring om hela staden, säger sig inga penningar kunna få, guld, silfver och gårdar har jag utbjudit å min sida, det är allt nej förrän orden äro utsagda. Käraste herre, vore det godt om I det allra snaraste kunde komma till Kalmar, förthy här talas så mycket om i byn, att de äro rädda, den staden skall blifva förraskad förr än någon vet ordet af. Så aktar jag mig på söndag gifva mig till vägs i Helga trefaldighet namn. Allsmäktig Gud unne oss att helbregda och sunda snarligen mötas, hvilken jag Eder herradöme befaller sund och salig i lyckosamt regemente till evig tid. Hasteligen af Stockholm fredagen efter visitacionis Marie 1510.

En lika hedrande brefsamling kunde framläggas från fru Ingeborg, den äldre herr Sten Stures maka.

De lupussjuka på Mariedal.

BORTOM KUNGSHOLMENS gränslinje i väster, där den landtliga Igeldamsgatan sträcker sig ut öfver en backig terräng, ligger en gulmålad byggnad i gammal herregårdsstil, som heter Mariedal. Vandraren, som går förbi stället och genom löfverket hör skratt och rop af ungdomliga röster tränga ut, tror gifvetvis att det är något stockholmskt sommarnöje han har framför sig, men ser han närmare efter, skall han snart öfvertygas, att den idylliska ramen infattar en sjukdomens och lidandets bild af mer än vanligt dystert innebörd, ehuru patienterna lyckligtvis, till följd af sin ungdom och orubbade lefnadslust, ej lägga sjukdomsbördan så tungt på sig.

Mariedal är numera Hemmet för lupussjuka, den första vårdanstalt af detta slag i Sverige. Hvad lupus är veta vi alla: en ohygglig hudsjukdom, som angriper ansiktsdelarne och långsamt men säkert fräter bort hud och kött.

Du, som har de dina friska omkring dig, borde just därför offra ett par timmar af din tid till ett besök på Hemmet. Helt säkert skola de tåliga patienterna väcka din medkänsla och din lust att i den mån du kan stödja anstaltens ekonomi, som mer än väl behöfver stärkas för att kunna fortsätta och utveckla sin kamp mot den grymma sjukdomen.

Efter att ha passerat genom grinden kommer man in på en treflig gårdsplan, till hvilken sluter sig en välskött trädgård och en rymlig lekplan, där de unga patienterna roa sig med dansar och lekar, då vädret tillåter vistelse i det fria. På afstånd ser alltsammans så gladt och ljusst ut som helst, men när man kommer den unga skaran närmare, visar det sig att alla ha hvita bindlar, som täcka en eller annan del af ansiktet och under hvilka lupusen härjar. En del hafva kinder, haka eller näsa betäckta af små lappar, ett tecken att de nyligen blifvit behandlade på "Finsens Ljusbehandling" å det närliggande sjukhuset St. Görän.

Hemmets inre har en mycket tilltalande prägel och består af matsal, ett stort hemtrefligt rum, med närgränsande diskrum, "jungfrubur" och kök, hvarest hemmets "Maria" iklädt sig "Marthas bekymmer" på ett i allo tillfredsställande sätt, vidare arbetsrum, försedt med väfstolar, symaskin, bokskåp m. m. samt flere större och mindre sofrum. I en mindre byggnad inrymmas de manliga patienterna, hvilka såväl som de kvinnliga deltaga i Hemmets yttre och inre göromål, såsom trädgårdsskötsel vattenbärning, tvätt, sömnad m. m.

Hemmets tillkomst? — Ja, alltsedan "Finsens Ljusbehandling" år 1902 af öfverläkaren vid sjukhuset St: Görän, doktor Magnus Möller, infördes i Sverige, har ett sådant hem varit ett önskemål af såväl ledaren som assisten-

terna, men hvar taga medel härtill? Flera för saken varmt intresserade, däribland en som gjort till sin lifsuppgift att beveka de bättre lottade att öppna hjärta och börs för de hjälpbehövande, sammanslöto sig att på ett energiskt sätt väcka allmänhetens intresse för ett så föga känt och dock så behjertansvärdt behof.

Genom stadens tillmötesgående förhyrdes gården Mariedal, som med stor beredvillighet reparerades och omändrades tills den erhöit sitt nuvarande inbjudande skick.

Styrelsen består af kyrkoherden V. Larsson, ordförande, kommissarien F. Hellsten, kassaförvaltare, fru H. Landström, fröken E. Liljenstolpe, öfverläkaren dr Magnus Möller och fröken Anna Rydström, föreståndarinna — alla insiktsfulla, praktiska och för patienternas väl ömmande personligheter.

Ett af Hemmets största bekymmer är, då de sjuka till följd af bristande penningmedel måste återsändas till sina hem i landsorten, ofullständigt botade.

Hoppet är då ute, och den frätande sjukdomen får ohämmad fortsätta sitt förstörelsearbete. Den ofta fleråriga behandlingen har uttröttat kommunerna, de själfbetalandes medel äro otillräckliga att gälda den dagliga afgiften af 1:50, — ej för hög, då däruti *allt* är inberäknadt, t. o. m. vid trängande behof delvis kläder.

Här finnas alltså verkliga behof att afhjälpa. Allmänheten har också visat att den behjertat Hemmets sträfvanden, men mycket mera behöfver göras för att något så när trygga denna verksamhet i det godas tjänst.

Smärre penningbidrag kunna lämnas i Svanströms pappershandels butiker Myntgatan 1, Drottninggatan 6, Norrmalmstorg 1, Operahuset samt Södermalmstorg 8, där anteckningslistor finnas utlagda.

Större penningåfvor mottagas af styrelsemedlemmarne öfverläkaren vid sjukhuset St: Görän, dr Magnus Möller, kyrkoherden V. Larsson i Kungsholms församling, kommissarien F. Hellsten, fru H. Landström samt fröknarna E. Liljenstolpe och A. Rydström, och stannar Hemmet i stor tacksamhet till alla, som för de lupussjukas räkning vilja räcka en hjälpande hand.

Ärade kvartalsprenumeranter

erinas härmed om vikten af att utan dröjsmål förnya prenumerationen för årets sista kvartal, för att därigenom undvika afbrott i tidningens regelbundna expedition.

Samtidigt tillåta vi oss påpeka att det är så mycket nödvändigare, att prenumerationen nu verkställas, som *alla* våra prenumeranter gratis erhålla

Iduns julnummer 1910,

hvilket såväl konstnärligt som litterärt tvifvelsutan kommer att vinna våra läsares odelade sympatier.

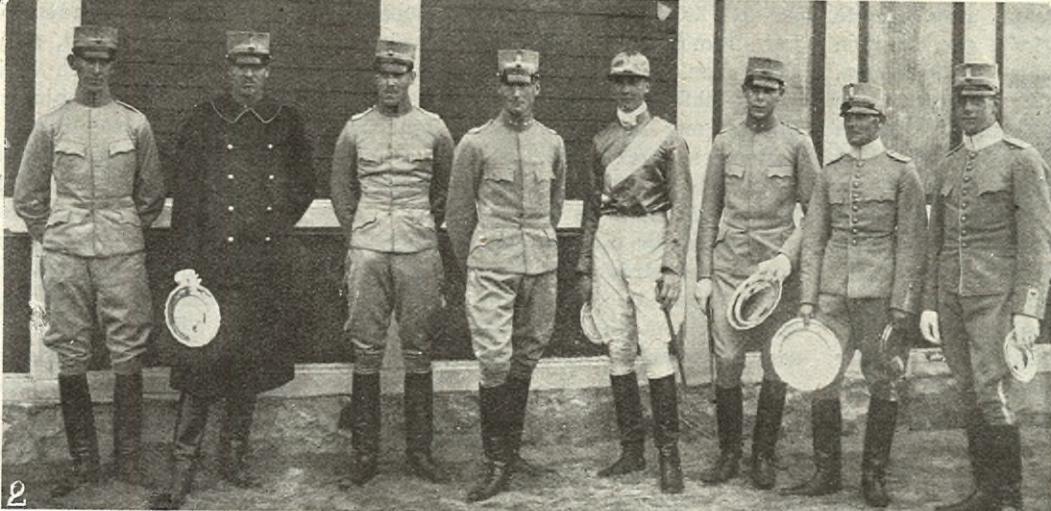
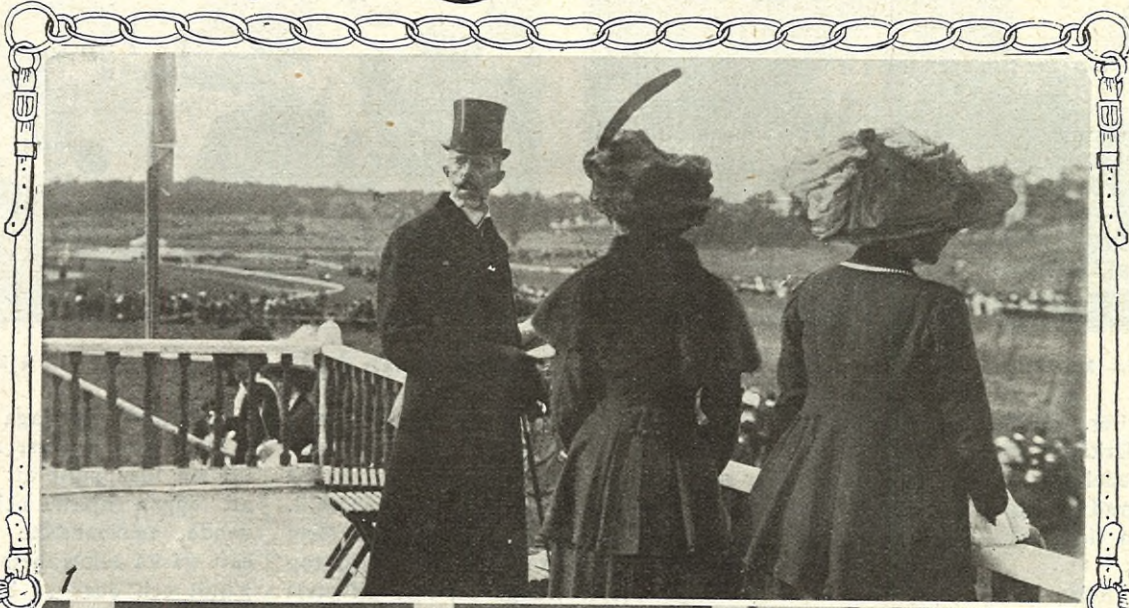
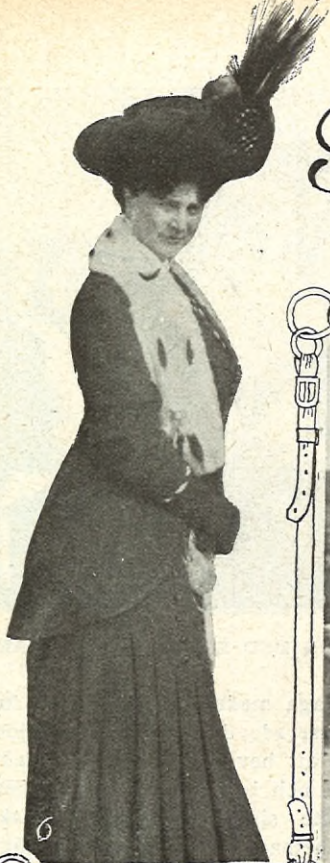

Innan 7 kr. betalas för ett snörlijf, bör ifrån Franska snörlijfsömmet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

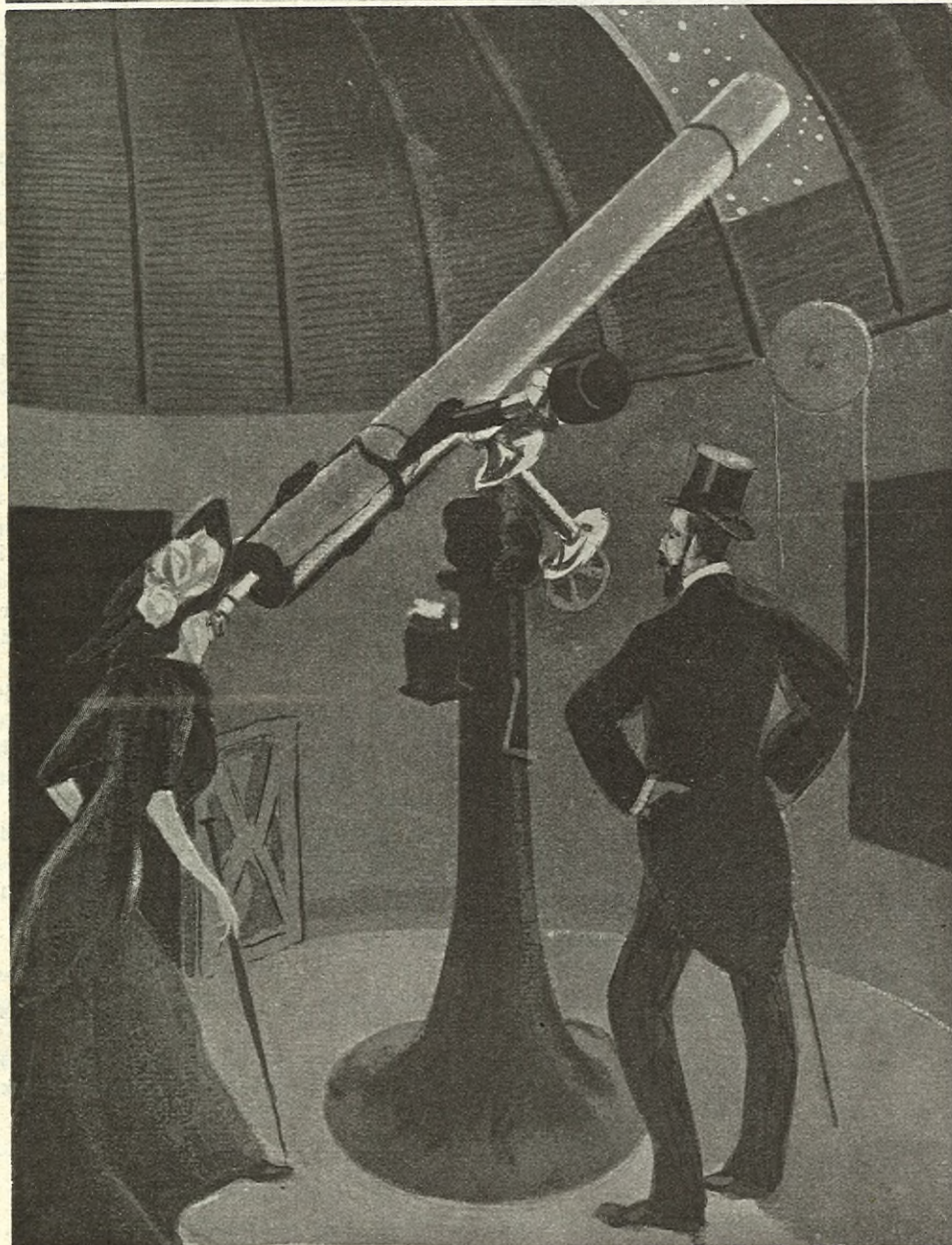
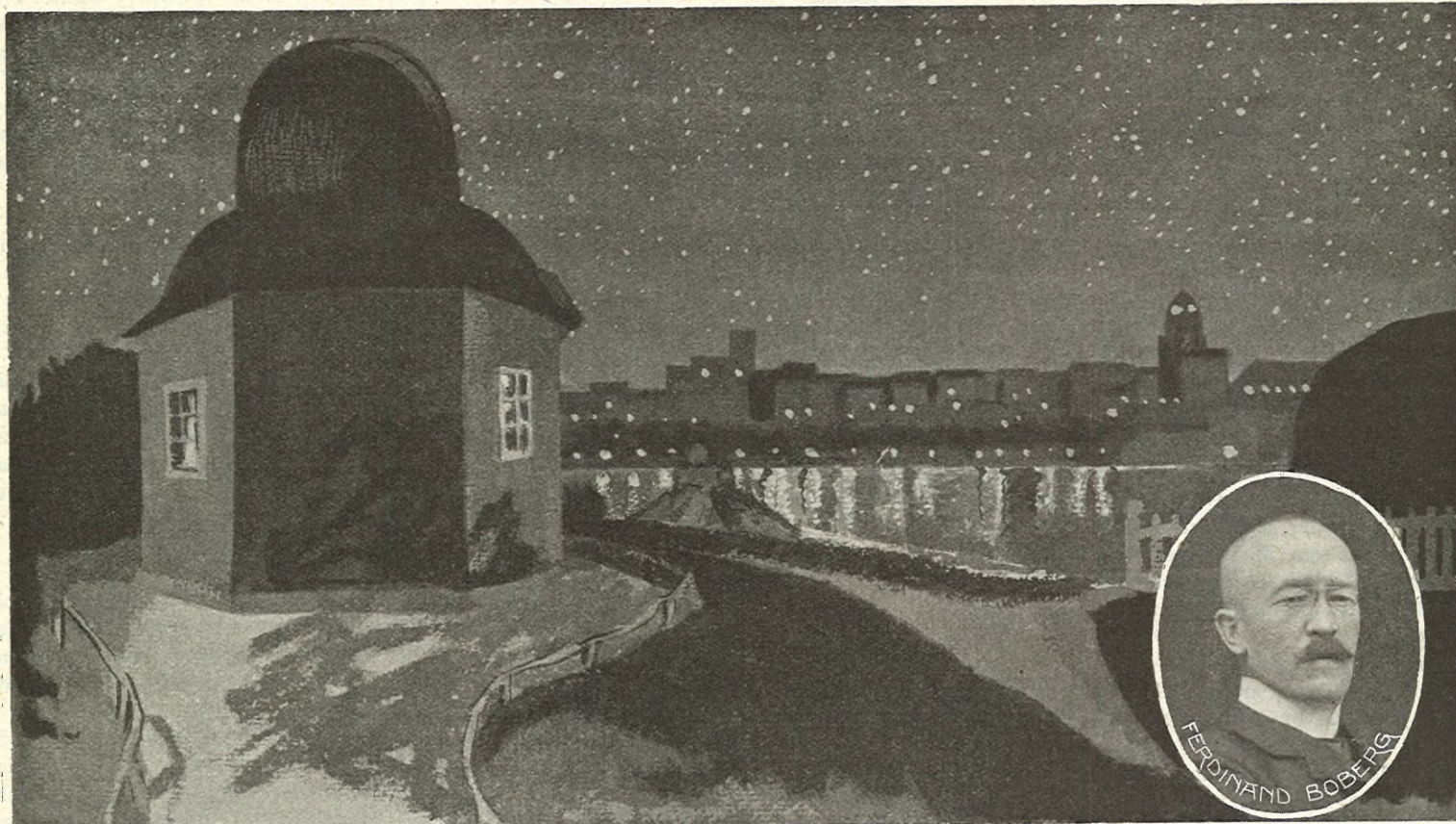
Salamander alla sorter.
Enhetspris 15,—
Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

Kapplöpningarna på Lindarängen.

Under Skansens stjärnor.

NU STÅR SKANSENS observatorium färdigt. Dess kupol synes på långt håll. Den utgör ännu en verkningsfull arkitektonisk detalj i höjdräckningens kontur, sedd, som man en gång bör ha sett den, från Kastellholmen eller Söder. Kupolen väcker uppmärksamhet, och byggnaden ådrager sig ännu mer intresse, då man hör hvilket dess ändamål är: att den är helgad åt stjärnorna, och att den är skänkt åt allmänheten af en amötrastronom, hvilken önskat bereda en hvar tillfälle till det intellektuella nöje, som en stunds studium med goda instrument af stjärnhimmels under kan bjuda.

Hur prosaisk vår tid än är, finnes det väl inte många, som känna sig alldeles oberörda af en nordisk vinterhimmels stjärnprakt eller äro fullkomligt ointresserade för de celesta företeelserna. En vacker vinterafton under Skansens stjärnor är en stund, som kan göra intryck på hvarje sinne, och som efterlämnar i minnet en bild af rymdens gnistrande prakt. Men hur många äro de, hvilka, förutom Karlavagnen, Orions bälte och kanske ett fåtal andra stjärnbilder, kunna utpeka en konstellation eller en enstaka stjärna och säga dess namn?

Höstens natthimmel är rik på intressanta och strålande företeelser. Den visar t. ex. Cetus med Mira, den ryktbara, föränderliga stjärnan, hvilken ibland lyser tusenfaldt starkare än vid andra tillfällen. Den visar Cassiopeia med Algol, "Demonen", denna underfulla stjärna, som efter en regelbunden period på $2\frac{1}{2}$ dagar under loppet af några få timmar visar oss skådespelet af en världs utslocknande och födande på nytt, tilltagande i glans och skönhet. Höstens himmel visar oss planeterna, ett stort antal färgskimrande dubbelstjärnor, den för sin skönhet berömda Andromedanebulosan. Detta är några af de rymdens under vi kunna se hvar molnfri afton på Skansen den närmaste tiden.

Det lilla observatoriet däruppe har redan beskrifvits i dagspressen. Det står, som professor Bergström i Uppsala efter en inspektion uttalat, på höjden af modernitet och måste betraktas som öfverträffligt för sitt ändamål. Ett besök i dess lokaler en molnfri afton och en blick öfver tubens panorama skänker en underhållande stund, rik på tilltalande intryck. Arkitekt Boberg, till hvilken vi som bekant stå i tacksamhetsskuld för detta allmänhetens egna observatorium, införde där häromafonen en af Iduns medarbetare bland den celesta världens mytologiska personligheter.

Det är inte mycket man ser af himlahalvet genom denna rörliga kupols smala ränna. Men den moderne astronomen behöfver ju inte söka genom rymdens alla trakter efter en stjärna. Han slår i sina tabeller, han kastar en blick på stjärntidsuret, han inställer därefter tuben och vet med matematisk säkerhet att den sökta stjärnan nu är belägen inom tubens synfält. Tuben på Skansens observatorium förstorar en celest företeelse från 45 till 364 gånger. Kan en sådan förstoring föra oss särdeles mycket närmare en af dessa stjärnor, belägna tusentals ljusår från vår planet? — Galilei, en bland astronomiens stora fäder, betjänade sig endast af ett instrument, som förstörde 6 gånger, således en vanlig fältkikare. De starkaste astronomiska instrument förstora icke mer än ett tusental gånger.

Vi befunno oss i kupolrummet, hvilket är formadt som ett halfklot, arkitekt Boberg och jag. Mörkret därinne upplystes blott svagt af det gulbruna, matta ljusskimret öfver staden nedanför; en flik af stjärnhimmeln var allt vi kunde se genom rännan i kupolen. Stjärntidsurets och tubmaskineriets tickande framhåfde den nattliga tystnaden. Flammarions fantasier göra sig en sådan stund gällande i medvetandet. Vid längre beskådande af en stjärna genom tuben gör sig dess gång märkbar. Den synes förflytta sig sakt i majestätiskt glidande. Man får en förmimelse af att befinna sig i en Flammarionsk kanonkula, utslungad i rymden bland alla de skimrande, strålände eldkloten.

Arkitekt Boberg inställer tuben. Han säger: "Betrakta dessa stjärnor. Ni ser Perseus, ni ser Andromeda, ni ser Cassiopeia och alla de andra medlemmarna af den "kungliga familjen". Hvilka charmanta uppenbarelser, inte sant!"

Den kungliga familjen... sagan om Perseus och Andromeda... den kanske vackraste bland alla mytologiska stjärnsagor... Den mytologiska indelningen af stjärnhimlen spelar ju ingen väsentlig roll för den moderna astronomen. Men det är intressant att påminna sig den, och det har sitt stora behag att bläddra i dessa gamla mytologiska bilderböcker. Genom dem är antiken förevidad i de strålände stjärnorna. — Och de astrologiska böckerna! Hör blott hvad en astrologisk bok från Ludvig XIII:s tid säger om deras öde, hvilka födas under höstens stjärnor:

"I Zodiakens första tecken gör Jupiter biskopar, ståthållare, ädlingar, mäktiga domare, filosofer, vise, handlande, bankirer. Mars föder krigare, uppviglare, mördare, läkare, barberare, slaktare, guldsmeder, kockar, bagare och alla yrkesmän, som göra bruk af elden. Venus gör drottningar och sköna damer, apotekare, skraddare, juvelerare, spelare, drinkare, libertiner och röfvere. Under Merkurius tecken födas präster, filosofer, estologer, geometrici, aritmetici, latinska författare, målare, ingenjörer och konstnärer. De människor som födas under Mars presidium äro hårda och sträfvä, öfvervinneliga, oresonliga, trätlystna och vana att bedraga allmänheten, de äro vidare gourmander, köttätande, befällande, de äga en häftig blick, rödt hår, äro otrogna mot sina vänner."

Arkitekt Boberg är sysselsatt med att inställa tuben mot andra trakter. — De gamla

Konungen utdelar prisen.

STOCKHOLMS kapplopningsdagar ha ännu ej lyckats samla hufvudstadsbefolkningens intresse i den grad som andra grenar af vår sport göra det. Men tillslutningen är dock i stigande och årets höstlopnings, som gingo af stapeln i söndags, föredde en jämförelsevis liflig tafla af ryttare och publik. Vi bjuda därför våra läsare ett antal

bilder från söndagens löpningar på Ladugårdsgärdet. Bild 1 framställer konungen jämte grefvinna Clarence von Rosen och Thyra Hamilton. Bild 2 visar följande pristagare: löjtn.:na friherre Gyllenkrook, greve Wachtmeister, Cervin, greve A. Cronstedt, Björnstjärna, friherre Hamilton, friherre Beck-Friis och friherre Rosenblad.

Bild 3: ryttmästaren baron H. von Essen, friherrinnan Cederström, grefvinna Cl. von Rosen, löjtn. Blixen-Finecke och greve Clarence von Rosen. Bilderna 4, 8 och 9 återge en del af den närvarande dampubliken, på hvars identifiering våra läsare själfva få offra sitt skarpsinne. Bild 5: Inhemsk steeple-chase. Bild 6: Fru Francke. Bild 7: Fru af Ström. Bild 10: Grefvinna Clarence von Rosen och löjtn. friherre W. von Essen. Bild 11: Fru Olga Platen f. Wijk och löjtn. d'Otrante. Bild 12: Frkn Thisell och löjtn. Blom.

mytologiska och astrologiska sagorna, säger han, äro ju mycket underhållande. Men det fordras en viss beläsenhet för att man skall kunna tillgodogöra sig dem såsom ett förhöjande behag vid studiet af stjärnhimlen. Visserligen fordras det äfven för att tränga djupare in i den moderna astronomiens skönaste trakter en viss beläsenhet; kunskap i matematik, fysik och kemi. Men blott det omedelbara åskådandet af stjärnhimmels företeelser med grundlag af för alla tillgängliga och lätt förstådda anvisningar är tillräckligt för en intellektuell förståelse af bildande värde. Hvad allt skänker oss t. ex. icke åskådandet af planeterna med hjälp af tuben och uppslagsböckerna!

Saturnus är synlig denna tid, och just i dessa dagar kan man i skymningen äfven få se Merkurius, himlens "vingade budbärare". Men Merkurius är redan på väg in mot solen för att snart försvinna för vår syn i dess glans. Denna mattröda stjärna är blott synlig för oss några få aftnar åt gången under sitt vandringsår, efter vår tideräkning utgörande blott tre månader. Venus, den hvita himladrottningen, visar sig nu midt på dagen på 80 miljoner kilometers afstånd från oss. Förr trodde man ju att Venus var bebodd, att det var en "skönhetens planet", med ädla, lyckliga människor. Pater Kircher undrade om vattnet på denna värld vore lämpligt att döpa med, Huygens undrade om musikinstrumenten på Venus voro harpa och flöjt, och Swedenborg frågade sig, om flickorna där gingo nakna.

Bland höstkällens stjärnor öfver Skansen finnas hundratals andra än de här nämnda, anmärkningsvärda för en säregen skönhet och stort vetenskapligt intresse. Det finnes färgskimrande och hvita dubbelstjärnor i tjugotal, man ser konstellationerna i Svanen och Lyran — förevisaren, den vetenskapligt utbildade astronomen i observatoriet, visar dem alla genom tubens förstörande glas. Han kan därtill visa den besökande ett stort antal fotografier af himlakroppar, tagna med Europas och Amerikas skarpaste instrument: bilder af ofta underbar skönhet. Det finnes bland dessa fotografier en del, hvilka ensamma äro värda ett besök på observatoriet, sådana som bilderna af Orions stora nebula och ett nästan till hemskhet effektivt fotografi af Nova Perseus, gifvande en uppfattning af denna världs undergång för en del år tillbaka.

På ett observatorium ser man världar under födelse, världar på höjdpunkten af utveckling, världar stadda i undergång eller redan utslocknade. Man beskådar stjärnor, så ofattligt långt bort belägna, att man i själfva verket icke ser dem sådana de nu äro, utan sådana de varit för 10, 20, 50, 100, 1,000, 10,000 år sedan. I tubens glas upprullas evigheten i den närvarande sekunden.

Ett besök på Skansens observatorium kan vara en högtidsstund. Sedan astrologiens tid, då man trodde sig i stjärnor läsa sitt öde, har ju det allmänna intresset för de celesta företeelserna varit i aftagande. Detta har kanske mest berott på den länge gängse pedantiska metoden att framställa astronomen blott som en produkt af matematiska formler och såsom ett led i navigationskonsten. Men en senare tids rika populärvetenskapliga litteratur på området har på sitt sätt inledt en renässans af astronomen, ett växande allmänt intresse för himmelens stjärnor.

Kanske kommer Skansens lilla observatorium, allmänhetens eget, att skänka mycket härvidlag.

PARPIGNOL.

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lectyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till Expeditionen af Idun, Stockholm, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2:—	Idun 1908 (med julnumret)	5:50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—	Idun 1909 (med julnumret)	6:—
Idun 1895 (utan julnummer)	2:—	Iduns julnummer 1894	0:20
Idun 1904 (med julnumret)	4:—	Iduns julnummer 1898	0:20
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	4:50	Iduns julnummer 1905	0:50
Idun 1907 (med julnumret)	5:—	Barngarderoben 1905, komplett	2:—

LÄS!

Hett blod.

Af Hjalmar Höglund.

HON HADE återkommit efter några års vistelse i Amerika, och efter hemkomsten hade hon hamnat som inackordering i hemförsamlingens tysta prästgård. Nu satt hon en sommarkväll vid sitt öppna fönster och såg ut med en gnagande otillfredsställelse i sinnet. Sommarkvällens sena sol stod röd vid horisonten och dagens hetta hade sjunkit ned till en behaglig ljumhet, som fyllde luften med något osynligt mjukt och smekande. Björkarnas löf hängde orörliga i vindstillan, och sjön där nedanför låg med obruten, glänsande spegel och i nästan hela sin längd belagd med en strimma af rödaste solguld. Det var så obekrifligt sommarljuft där ute, så andaksfullt och stilla, att det nästan verkade smärtsamt, emedan det födde en känsla af litenhet och ensamhet i själen.

Hon reste sig från sin framåtlutande ställning.

Ja, inte kunde hon väl hjälpa det, att människorna rundt om i bygden voro så förslöade eller arbetsbundna, eller hvad hon nu skulle kalla det, att de redan stängde sina dörrar, drogo för gardinerna och gingo till sängs för att sofva, bara sofva midt under en sådan sabbatsstund. De hade intet sinne för naturen, de små arbetssjälarna, och intet skönhetsbehov, men det hade hon! Hon kunde helt enkelt inte gå till hvila en sådan kväll! Hon hade så ofta hört prästens förmaningar och halfkvädna insinuationer att för sitt ryktes skull undvika ungherrarnes umgänge, då hon icke hade andra flickor i sitt sällskap. Det måste vara en dålig moral, som skapat dylika regler, och trodde gamlingarna, att hon skulle tigga andra, halft obekanta flickor om sällskap bara för att få vara ute bland ungherrarne, så bedrogo de sig. Men ensam och allena kunde hon gå utan att klandras, och det skulle hon.

När hon kommit därhän i sin tankegång, grep hon beslutsamt sin hatt och smög sig ut, och så snart hon kommit utom gården, slog hon in på en mindre väg, som ledde uppåt skogen.

Hon gick och undrade för sig själf, hvaraf det egentligen kom sig att hon denna sommar var här och icke långt borta i främmande land. Hvarför hade hon egentligen återkommit till Sverige? Var det hembygdskärlek och hemlängtan, som drifvit henne till det? Ånej, det kunde det inte vara — hon var ju bara 18 år, när hon reste dit öfver, och i fem år hade hon sedan vistats där ute och i det stora hela funnit sig väl där. Nej, det var nog bara det oroliga och äfventyrslystna i hennes sinne, som fört henne hit, och så en viss nyfikenhet att se hur det nu var i hembygden — men ingen kärlek, ingen alls. Far och mor hade hon ej och inga syskon och inga vänner och inga ljusa minnen — hvad skulle hon då älska i denna bygd? Nej, hata började hon i stället göra och längta härifrån. Hon kunde i grund och botten ej harmas på prästens fördermaningar, ty hon förstod så väl, att både kyrkoherden och hans fru menade det bästa och följde gamla invanda åskådningar, men det var just detta trånga och bundna i åskådningen, detta lama och spaka i sinnena, som hon inte kunde fördraga och som skulle drifva henne bort igen. Hon skulle ha god lust att tända eld på hela trakten bara för att se, om det ändå inte fanns något lif bakom den evinnerligt ljumma och leende hvardagsminnen, om där inte skulle lockas fram en glimt af ångest och bafvan, eller hat eller kärlek eller hvad som helst, blott det vore något starkt och ur-

sprungligt. Det var rent isande att se, hur lidelsefria och kallblodiga människorna voro i denna bygd! Hur var det möjligt att hon föddes och som barn vuxit upp i denna samma nejd och ändå blifvit så olik de andra, så olik att hon åter längtade bort ifrån dem?...

Men icke hade hon gått ut för att ondgöras på andra! Hon hade gått ut för att få en sabbatstimme ute i Guds underbara natur, ty i denna undagömda vrå af världen hade dock skaparen förlagt en pärla af sin härlighet.

Hon stannade och såg sig tillbaka. Vägen hade i sakta stigning oupphörligt ledt uppåt och från den glänta i skogen, där hon nu stod, hade hon redan nu en vidsträckt överblick af däliden, af människornas brutna åkrar och ängar och välbyggda gårdar och af vår Herres mäktiga vatten och kraftiga bergskonturer; och hon stod en lång stund och njöt af anblicken. Så fortsatte hon åter sin vandring uppåt, medan tankarna gled vidare.

Men en sådan där ljuf och stilla sommar-skönhet föder vemod — tänkte hon vidare — och i vemodet ligger en oklar längtan gömd, en längtan efter något att fylla den egna tomheten med, en längtan efter — kärlek. Kärlek — ja, kanske fanns där bot för sot för henne...

Så doko fram för hennes tankar ett par lifliga, tindrande ögon. I de ögonen hade hon tyckt sig känna igen något af sig själf. Hon hade en gång sett eld glimma i dem. Det var det enda par ögon hon fäst sig vid här hemma. Hon skulle bara vilja se eld glimma i dem än en gång...

Längre upp stötte hon på en stig, som gick i spetsig vinkel mot den hon följt och som hon visste åter ledde ned till sjön ett stycke afsides från prästgården. Hon vek af in på den och gick med raskare steg tillbaka utför sluttningen ända ned till sjön. Solen hade gått ned och skymningen låg som en lätt slöja öfver nejden, men hon kände sig det oakadt ej hägad att ännu gå hem. Och så tog hon sig för att helt barnsligt "kasta smörgåsar" och "binda näcken" med strandens småsten.

Plötsligt nådde henne ljudet af årslag och hon hörde sig ropas.

"Hallå, fröken Åkerdal, och väl mött denna Herrans kväll!" ljöd det dämpadt och likväl så där underligt tydligt, som ord pläga ljuda öfver stilla vatten.

Hon kände sig i första ögonblicket häpen öfver att ej längre vara allena, ty det var ju ändå med den föresatsen hon gått ut. Hennes nästa känsla var blygsel öfver att bli öfverraskad med något så barnsligt som att i ensamhet stå och kasta småsten. Det var förargligt bägge delarna, men det kunde nu inte hjälpas. Så skulle hon ändå komma i herrsällskap och efteråt kanske få förebråelser äfven nu! Skulle hon kanske smygga sig undan och låtsas, som om hon ingenting hört? Nej, visst inte! Denna gång var hon oskyldig, och ville någon påstå, att hon nu sökt sällskap, så var det osant, och en osanning vek hon ej för. Och hon stannade.

Hon behöfde för öfrigt ej ens se utåt sjön för att veta, hvem den kommande var. Den rösten kände hon igen bland många, ty den rösten hörde samman med de tindrande ögonen, och de ögonen, visste hon, kunde tala ett språk, som — ja, som stämde öfverens med en sådan kväll som denna. Kanske var det också därför hon stannade.

Årtagen där ute hade blifvit kraftigare, och om ett par minuter stötte båten mot stranden och den roende hoppade ur och drog upp den.

"Jag trodde, att jag rodde på måfå, men mitt blida öde styrde nog kursen," sade han

muntert, i det han räckte henne handen. "Men hvar i all världen har ni hållit hus och hvarför har ni varit så osynlig dessa dagar?"

Hon log litet bittert.

"Hvarför — har ni då aldrig erfarit trycket af något, som heter 'folk säger'?"

"Åhå, har den ormen redan börjat sticka upp sitt huvud! Och byskvallret har naturligtvis nått fram till prästgården och förskaffat er en hel del förebråelser och förmaningar, kan jag förstå, och dem rättar ni er efter som en snäll och väluppfostrad skolflicka!"

Det sista lät nästan föraktligt, och hon märkte det och afvärfade det med en trotsig kastning på hufvudet.

"Ni känner mig bra litet, hör jag," genmälde hon. "Annars finns det också något, som heter hänsyn. Gamlingarna där hemma mena nämligen att mina många utflykter tillsammans med er och de andra kommit sig däraf, att jag ej trifts hos dem, och det har jag inte hjärta att låta dem tro. De ha varit så vänliga och välmående mot mig, att det vore otacksamt att icke taga hänsyn till deras önskingar, äfven om dessa skulle vara en smula trångbröstad." "Och nu?"

"Nu tog jag mig bara en solovandring uppåt berget och så hit ned och hade ingen aning om er närhet. Det var den vackra kvällen, som lockade mig ut."

Han skrattade.

"Ja, där ser ni, att det tjänar ingenting till att spjärna emot udden. Det är nog en visare försyn än både gamlingarnas förmaningar och er egen hänsyn, som fört oss tillsammans, och därför kan ni för tillfället lungt strunta i hela hänsynstagandet och i stället följa fingervisningen. Kom, så göra vi en tur utåt sjön!"

Och han tog henne lätt i armen för att föra henne ned till båten och samtidigt lutade han sig en smula fram mot henne och hans blick mötte hennes. Hon hade sett den blicken förr och grubblat öfver den. Skälmsk var den i första halfvan af sekunden, som om allt vore lek, och i nästa djärf och fordrande, som om intet motstånd kunde komma i fråga, och ändå fann hon behag i den, ja, kanske rent af just därför. — Men hvarför skulle också kvällen vara så stämningsfull och vacker, och hvarför var hennes vilja så mjuk och styrsellös? — Och hon följde honom.

Genom den första lätta svalkan kom då och då en varm luftväg smygande som en andedräkt från fjärran, men intet sus förnams och ingen krusning bröt vattenytan. Han lät båten glida fram med sakta och nästan ljudlösa årtag, medan han talade, och han talade dämpadt och andaktsfullt.

"Vet ni, så kristen jag än hetes vara, så bryr jag mig bra litet om religionen. Det är något som får sköta sig själf mig och mitt grubbel förutan, och jag är ingen anhängare af vare sig den ena eller andra åsikten, är i själfva verket ingenting alls i det afseendet. Men när jag ser mig i en så underbar natur som denna och i en sådan vacker sommar-afton som denna varit, då himmel och jord, luft och dagnar, berg och skog och vatten och människoverk så att säga lödas ihop till ett konstverk af oförläpelig skönhet, då blir jag from och ödmjuk i mitt hjärta och då tillbeder jag, icke naturen rundt omkring, men den kraft och det skönhetsursprung, hvarifrån en sådan natur utgått; icke något personligt eller något visst tänkt, men det som jag aningsvis förnimmer just genom tillvaron af hvad jag beundrar, men som jag icke kan gripa tag i med min tanke. Sådan är min religion, fröken Åkerdal, och så tillbeder jag min formlöse gud."

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Norrandsgatan 16, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

Och han fortfor att tala på samma sätt och i samma dämpade och andaktsfulla ton, och hon satt och lyssnade med en känsla af obekräftligt behag och hänförelse. — En mäktig naturskönhet föder vemod och i vemodet ligger det en längtan efter något att fylla den egna tomheten med — detta var just något för henne att fylla tomheten med, detta var kärlek — åtminstone begynnelsen.

“Ni yttrade en gång,” sade han slutligen med en omkastning af ämne, “att om vi två blefve ovänner, så blefve vi det på skarpaste allvar — hvarför det?”

“Därför att jag tror, det vi bägge ha det lynnet, att vi gå till ytterligheter.”

“Kanske det. Men då låta vi ovänskapen vara, som vi inte pröfvat på, och hålla oss till vänskapen, som ändå ligger oss närmast. Om vi bli vänner, så bli vi det på fullaste allvar — tror ni inte också det?”

Hon satt ännu med den varma stämningen i sinnet. — Skönheten föder vemod och vemodet är en längtan efter något att fylla den egna tomheten med, men vänskapen fyllde den ej — mera måste det vara.

“En vänskap på allvar — hvad är det?” frågade hon med blicken utåt sjön.

“Det är något, som en man inte gärna törs säga utan att först vara riktigt säker på sin sak.”

“Törs! Jag trodde inte, att det ordet fanns i er ordbok — inte finns det i min.”

Han såg på henne med en hastig glimt i ögonen, som hon ej märkte, och så lät han båten göra en sväng in mot den holme, som de just gled ojämsides med.

“Kom, så göra vi en titt in på holmen, innan vi vända!” föreslog han och räckte henne handen för att hjälpa henne ur båten. Så gingo de tillsammans i sakta mak tvärs öfver den lilla holmen och följde så stranden rundt omkring den.

“Tyst!” sade han plötsligt och stannade lyssnande. “Hör ni något?”

“Ja, det låter som ett entonigt mummel på afstånd.”

“Det gör så. Å, jag förstår, det är Hvitforsen, som hörs ända hit. Det var annars märkvärdigt, ty jag har varit här mer än en gång utan att jag förut hört Hvitforsen, men det är väl bara i riktigt stilla och fridfulla sommarnätter, som hans mumlande når så långt. Och det är ju alltid så, vet ni, att när det är riktigt stilla och lugnt, så höra vi flera röster än under arbetsifvern inom oss.”

De hade stannat midt i passagen mellan tvenne tallar på stranden och stodo så nära hvarandra, att deras skuldror möttes.

“Aldrig såg ni väl något sådant där västerut?” fortfor han. “Vi ha ju redan hunnit ett stycke in på natten, och ändå skönja vi allt omkring oss, litet skuggadt förstås men ändå tydligt. Det är en högnordisk sommarnatt, som ni kanske aldrig varit med om förr. Men det måste jag likväl förr eller senare säga er, att af allt underbart i denna sommarkväll och sommarnatt är ni för mig det underbaraste.”

Och han grep hennes hand för att kyssa den, men hon ryckte den till sig.

“Akta er, så att inte hvad ‘folk säger’ blir sanning,” sade hon gäckande.

Hans känslor växte i styrka.

“Folk säger’ är ingen lag för mig, min lag bär jag inom mig själf!” svarade han lidelsefullt. “Ser ni, fröken Åkerdal, jag är en vildnatur, som ibland skrämmer mig själf. Bäst jag sysslar med kalla beräkningar, kan jag för stunden hoppa öfver skacklarna och bli en galen fyr, och bäst som jag går med andaktsfulla och sublimes tankar, så kan jag springa öfver till lidelse, och, hvem vet, bäst som jag

tror mig handla rätt och människovärdigt, så kan jag kanske bli en usling.”

Ja, det där hade hon ingenting att invända emot. Det där kände hon till själf af egen erfarenhet, precis så. Det var hett blod.

Men han fortfor med stigande värme: “Men det vet jag, att jag efteråt skulle anse mig som en stackare, om jag inte nu begagnade tillfället. Ty hvad tillfället bjuder med fulla händer, det är mitt, och därför måste skrankorna emellan oss falla just nu. Ordet törs finns inte i min ordbok — förstår du inte det?”

Och så tog han henne om lifvet, icke häftigt och skrämmande, utan fast och medvetet, böjde hennes hufvud litet tillbaka och kysste henne. Och hon lät det ske utan konstladt motstånd. Jo bevars, hon förstod nog, att det förr eller senare skulle komma. Och hade det icke kommit nu — ja, då hade han verkligen varit en stackare, en riktig stackare. Och när han kysste henne för andra gången, då slog hon armarna om hans hals och kysste tillbaka så häftigt och lidelsefullt, att det omedvetet kom något häpet och frågande i hans blick. Hon märkte det ej, men hon anade det.

“Tänk hvad du vill om mig, att jag är en öfverspänd natur, en galen toka, hvad som helst!” utbrast hon exalterad. “Men jag står utom reglerna, ser du, jag har hett blod har man sagt, jag är en vildnatur som du!”

Så kände hon hur den starka spänningen helt plötsligt åter slappnade af, och hon löste sina händer från hans hals och sköt honom ifrån sig. Hon visste, att blott en hårsman skilt dem från öfvermåtnad och öfverdrift, men så kom nu till all lycka slappheten och räddade henne. Hon kände sig helt hastigt gråtfärdig utan att veta hvarför. Det var nå-

got sjudande inom henne, som sökte sig tillbaka igen, en nästan skamsen reaktion.

“Låt oss ro hem igen!” sade hon slutligen stillsamt och nästan försagd.

Och han var en människokännare, som märkte gränslinjen, och utan att åter söka närma sig henne eller göra en invändning sköt han ut båten och lät henne stiga i den och började ro tillbaka. Äfven han erfor en känsla af att situationen blifvit för våldsam och bråd-störtad. När han gaf sig ut på sjön, hade det skett aningslöst och med största sinneslugn, och så hade det ändå blifvit så brinnande! Det var, som om all den inestängda längtan och åtrån hos dem bägge med ens brutit sig ut genom en eruption i stället för att så småningom söka sig ut öfver hjärtbräddarna, och nu gällde det att finna en lämplig reträttväg tillbaka till ett lugnare stadium igen. Han brukade aldrig känna sig tafatt i kvinnors sällskap, men nu var han för första gången nära därnär, och han kände, att ögonblicket var pinsamt för dem båda och han sökte efter ord att mildra intrycket af det skedda med och fann dem slutligen.

“Märit — Märit,” sade han i lätt ton och likasom pröfvande nuets halt, “det är eget att du fått ett så norrländskt namn, fastän du är söderifrån.”

Hon förstod honom mer än väl och kände sig tacksam för hans utlagda landgång. Det föreföll henne, som om den tvungna och halft ångerfulla stämningen med ens blåst bort, och hon brast i skratt.

“Jo, det hörs, hur mycket du känner mig,” skrattade hon. “Jag är inte alls söderifrån, jag är född och uppvuxen just i denna trakt.”

“Du?!”

“Jo du! Gården där jag föddes, kan jag visserligen inte visa dig, emedan den brunnit ned, men platsen kan jag åtminstone utpeka för dig. Men mina föräldrar mistade jag som helt ung och syskon hade jag ej, och ett par år efter konfirmationen föll det mig så in att göra en titt öfver till Amerika, och där har jag vistats sedan dess. Först vid nyåret återkom jag därifrån och har sedermera lefvat som inackordering i prästgården — där har du min förhistoria.”

“Ja, jag måste bekänna, att jag ej känt mycket till den, men det, tycker jag, ger bara mina känslor för dig ett bra betyg. Du torde väl inte stort utförligare känna mig?”

“Jo, för all del. Jag vet, att du heter Rolf Grubbe, att du är halländing, att du är ingenjör och att du uppehållit dig här denna vår och sommar för att klyfva hemman, röslägga skogen och dela in- och utrösningsjord och allt hvad det nu heter.”

“Hvem har berättat dig allt det där?”

“Det kan jag inte precis säga. Men du hör, att jag intresserat mig så för dig att jag frågat mig för om dig, och det, tyckes det mig, är ett än bättre betyg för mig och mina känslor.”

I nästa minut nådde de stranden, och hon hoppade raskt ur båten och gick några steg ifrån den. Det var något oreflektadt inom henne, som bjöd henne att göra afskedstagan-det kort.

“Märit!” hörde hon dock honom ropa efter sig, och hon vände sig om.

“Märit, du glömde att taga afsked af mig.”

Hon gjorde en afvärande rörelse mot honom.

“Nej, låt det nu vara nog för i dag, Rolf!” svarade hon i bedjande ton. “Men för öfrigt,” tillade hon helt allvarligt, “så följer du mig alltid hädanefter, och jag tar aldrig — hör du — aldrig afsked af dig!”

Så vände hon sig om och gick med raska steg uppför stigen, och han satt och såg oafvändert efter henne, tills hon försvann inne bland träden.

En svensk spetsstil.

MÖNSTER TILL SYDD SPETS FÖR LAMPSKÄRM
KOMPONERADT AF FRÖKEN LOTIEN
ZEINWOLDT.

TEXTILATELIER LICIAM, som hösten 1909 inrättade en skola för konstsömnad och spetsarbete, börjar åter sin verksamhet på detta område den 15 sept.

I konstsömnadskursen undervisar fru Maria Herlitz. Särskild vikt lägges vid hvitbroderi, hålsömnad, märkning och andra för prydnads-sömmen i hemmet viktiga ämnen. Äfven undervisas i guldbroderi och finare silkesömnad.

I kursen för spetsarbete undervisar fröken Lotten Zeinwoldt. Licium söker gifva sina spetsmönster en svensk karaktär; vill försöka skapa en svensk spetsstil. Liciums mönster till sydda spetsar äro komponerade af lärarinnan fröken Zeinwoldt.

Ametisthjärtat.

Novell af Anna Maria Roos.

(Forts. och slut.)

DET BÖRJAR gry efter en lång och kvalfull natt. Marie stiger upp, utmattad och hålogd. Där hvilar en trött resignation öfver henne — en undergifvenhet så grå, så kall som den kulna höstmorgonens bleka gryning.

— Jag vill i alla fall söka upp honom, tänker hon. Nu vet jag ju hvar han bor. Det Schackendorff-Frijska palatset — det känner ju hvar och en till. — Och om han inte kan gifta sig med mig, så skall han dock ha medlidande med mig, när han får höra, att jag bär hans barn under mitt hjärta — då skall han väl draga mig in i sin famn och hviska till mig ord af ömhet. Han skall minnas vår kärlek och gråta med mig öfver att vi ej få tillhöra hvarandra. Och jag skall säga honom, att jag förlåter honom allt och att jag dock alltid skall älska honom. Och han skall hjälpa mig i mitt betryck — Aage skall hjälpa mig.

— — — — —
Ett grått palats — höga smala fönster med många små rutor — två framskjutande lägre flyglar. Emellan flyglarna en gård med buskager och gräsmattor och där framför ett högt jängaller.

Utanför gallergrinden står en ung kvinna — det är Marie. Hon har ringt på klockan, och där kommer nu den fete livréklädde portvakten ut. Han betraktar drygt den främmande och frågar hvad hon vill.

— Är greffe Aage Schackendorff-Frijs hemma? frågar Marie med darrande röst.

— Nej, det är han inte, svarar portvakten barskt, han är bortrest. Och för resten — tillägger han med en föraktfull blick nedåt hennes figur — för resten är greffen aldrig hemma för sådana som ni.

Marie vacklar bort. Men hon kommer inte längre än till den stora lyktstolpen nära palatset — där håller hon på att falla omkull — hon griper efter lyktstolpen för att få ett stöd. En gammal herre kommer framskyndande — det är en vänlig gammal herre, han hjälper upp henne, stöder henne och säger, att han skall följa henne hem. Jag ser dem försvinna i dimman.

— — — — —
Där sitter den gamla greffinnan i sin salong med de stela förgyllda möblerna, hennes son går af och an i rummet och ser förtretad ut.

— Ja, det är verkligen en otreflig historia, säger modern. Det var, som sagdt, ett par dagar före din hemkomst. Pedersen sade, att den där kvinnans grossess tydligen var långt framskriden. Måtte hon inte ställa till någon skandal! Det skulle vara förskräckligt obehagligt just nu vid ditt bröllop. Tänk, om hon tränger sig in i kyrkan och börjar ropa och göra spektakel.

— Man kunde ju ställa Pedersen på vakt, föreslår den unge greffen. Han känner nog igen henne; han får stå vid kyrkporten och hålla öga på folket, och om han ser henne, får han hindra henne att komma in.

— Ja, det blir nog bra, säger modern gillande. Han ska' nog veta att köra af herne. Pedersen är en karl, som man kan lita på.

— — — — —
En kyrka med röda tegelmurar — det är fullt med folk utanför kyrkan — folk som står och väntar på någonting. Vid själfva kyrkporten står en livréklädd karl — det är Pedersen, som med spejande blickar betraktar folkhoppen.

Där kommer Marie gående. Så blek och trött hon ser ut! Hon betraktar folkhoppen men ser helt likgiltigt ut och tycks ämna fortsätta sin väg. Så får hon syn på Pedersen,

den myndige portvakten — det syns att hon känner igen honom. En plötslig aning tyckes genomfara henne.

— Hvad är det för bröllop, som skall firas här? frågar hon en kvinna i hopen — en tjock, medelålders kvinna, som ser fryntlig och godmodig ut.

— Kors, vet ni inte det, säger kvinnan. Det är ju ett bröllop, som hela Köpenhamn talar om. Greffe Aage Schackendorff-Frijs gifter sig i dag med sin kusin från Holstein.

Ett skrik — ett förfärligt skrik.

Marie faller omkull.

Det blir uppståndelse.

— För henne till sjukhuset, ropar någon.

— Till barnbördshuset ska' hon föras, det måtte ni väl kunna se, säger den tjocka frun.

Och man lyfter upp henne och för bort henne.

— — — — —
En lång smal sjukhussal med gråa väggar. På en pulpet ligger en stor bok uppslagen — det är den boken där man skrifer in patienternas namn och adresser. Öfverst på den uppslagna sidan står ett årtal — 1820 står där. Och längst ned, bland de namn på patienter, som läsas därunder, ser jag: *Marie Larsen, 20 år, Piledamstraede 22.*

Vid en säng stå en läkare och en sjuksköterska. Den som ligger i sängen — det är Marie. Hon är död. Bredvid henne ligger en liten varelse — det är barnet — också dött.

— Ja, syster får väl gå och underrätta familjen, säger läkaren.

— Ja, jag får göra det, säger sjuksköterskan. Stackare — det var ju väl, att hon var vid sans så pass lång stund, att hon kunde säga oss namn och adress.

Sjuksköterskan böjer sig öfver den döda.

— Hon har någonting i ett band kring halsen, säger hon. Det skall jag ta' med till hennes anhöriga.

Och hon fattar en sax, klipper af det lilla nötta svarta sammetsbandet kring den dödas hals och tar ametisthjärtat.

— — — — —
Solen lyser in i den lilla vindskupan vid Piledamstraede — en blek vintersol. Den gamla frun, som sitter där och sticker, tycker visst

En kvinnlig hotellportier.

VI MEDDELA här bilden af fröken *Augusta Kristensson*, "Sveriges första kvinnliga portier", för närvarande anställd å Turisthotellet i Marstrand och väl känd och skattad af dess gäster från sommarens badsäsong. Med sitt älskvärda sätt och sin pliktrohet har hon också förstätt tillvinnorna sig alla resandes sympati och tacksamhet. Fröken K. har studerat hotellväsendet i utlandet och behärskar i synnerhet tyska och engelska språken. Det är

ju också en illustration bland andra till kvinnoarbetets vinnningar på alltjämt nya arbetsfält.

det är skönt med solskenet — hon myser helt förnöjdt, och så petar hon med ena strumpsticken upp den gröna pappskärmen, som glidit alltför långt ned.

Nu mumlar hon sakta för sig själf: Marie dröjer länge ute i dag. Nåja — hon kanske har tagit sig en lång promenad — det kunde hon behöfva — hon har suttit alltför mycket inne den sista tiden.

Det knacker på dörren.

— Kom in, ropar den gamla frun.

Sjuksköterskan träder in.

— Det är ju fru Larsen, säger hon. Ja, jag skall hälsa från er dotter. Det gick inte bra — — —

— Hvad var det som inte gick bra? frågar den gamla frun och ser förvånad ut.

— Jag är sjuksköterska vid Barnbördshuset, förklarar den främmande. Och det var jag som hjälpte er dotter. Men det var ju för tidigt — hon hade visst blifvit skrämmd på gatan — — Det blef slut genast. Ja, här hör jag med ett litet smycke, som hon hade —

Hon lägger ametisthjärtat i knät på Mariens mor. Och den gamla, som aldrig sett det förut, stirrar hjälplöst på det lilla smycket och förstår ännu intet.

— Ja, och barnet dog också, tillägger sjuksköterskan.

Och med ens förstår den gamla. Med ens förstår hon hvad som händt...

Med ett skrik faller hon framstupa...

Hon är död, också hon. —

Det lilla ametisthjärtat har glidit ned ur hennes knä; det ligger på golvet och glittrar i solstrimman — det ligger där likt en tår, som frusit till is i en värld af kyla och hårdhet. En liten glimt af rosenrött — mycket af sorgens dunkelvioletta färg och nederst — samlande sig som kvintessensen af ett lif — en stelnad tår.

Vera öppnade ögonen och såg sig omkring med en halft frånvarande blick. Så sträckte hon ut handen och lämnade ametisthjärtat tillbaka åt dess ägarinna.

— Ja, nu vet du dess historia, sade hon.

— Så underligt det var, sade Irma. Det var alldeles som om du sett det alltihop.

— Som om jag sett det! Du kan vara viss om att jag såg det.

— Med fantasiens öga?

— Nej. Det är en afgjord skillnad emellan de två sakerna: det som vår inbillningskraft skapar och det vi se med det inre ögat. Men jag förstår ju nog att de flesta skulle uppfatta dessa visioner som fantasier, framkallade af ett stämningssuggererande smycke. Ty flertalet människor har ju ännu icke kommit underfund med att verkligheten är långt underbarare än hvad någon inbillning kan dikta.

I den släta ringens tecken.

Ett kapitel om förlofningar och förlofvadt folk.

SÅ LYDER PRISÄMNET för november i vår serie "Årets tolf kapitel" och uppmana vi alla dem af våra läsare, som ha något att säga i frågan, att genom Idun framlägga detta för vår läsekrets. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunsspalter, insändes till *Iduns redaktion, Stockholm, senast den 30 september* och förses med påskrift: "*Iduns artikeläfling*". För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns novembernummer.

Stockholm den 1 september 1910.

Redaktionen af Idun.

